

Motion till riksdagen 2005/06:U336

av Lars Leijonborg m.fl. (fp)

En förändrad politik för global utveckling

Motionen delad mellan flera utskott

1 Sammanfattning

Tsunamin i Sydostasien, svältkatastrofen i Niger, eller folkmordet i Sudan är bara några exempel på att förtrycket, det mänskliga lidandet och fattigdomen fortsatte att prägla världen även under år 2005. Tvärtom är ofriheten fortfarande vardag för alltför många världsmedborgare. Totalt lever i dag mer en miljard av jordens drygt sex miljarder invånare i djupaste fattigdom. 20 000 barn dör varje dag i tredje världen på grund av svält, undernäring och torka. 800 miljoner människor är fortfarande analfabeter.

FN:s utvecklingsorgan UNDP varnar för att FN:s millenniemål aldrig kommer att uppfyllas om inte världens ledare omvandlar vackra ord om solidaritet i konkret handling. Det kräver ett principfast och generöst bistånd tillsammans med frihandel och en aktiv svensk utrikespolitik som inte sviker världens utsatta.

Bistånd och skuldlättnader har fått positiva konsekvenser för fattigdomsbekämpningen. Den globala utrotningen av smittkoppor hade inte varit möjlig utan bistånd. Det gäller också stora delar av satsningarna mot hiv/aids och polio. Under 2001 vaccinerades 575 miljoner barn under fem års ålder mot polio i 94 länder med hjälp av biståndspengar. Bistånd har också inneburit ett stort stöd i kampen för demokratiarbete i exempelvis Sydafrika och Kenya.

Just kampen mot diktatur, världsfattigdom och ofrihet är den globala liberalismens allra viktigaste uppgift. Liberaler är internationalister. Överallt på jorden och i alla tider har liberaler stått för synsättet att mänskliga fri- och rättigheter är universella. Våra åsiktsfränder har kämpat för demokrati, fred och folkförsoning, human behandling av människor på flykt, frihandel och öppenhet mot omvärlden samt internationell solidaritet i alla former. Folkpartiet liberalerna i Sverige följer den traditionen. Vi bejakar globalisering och en växande rörlighet över nationsgränser vad gäller människor, varor, tjänster och kapital. Vi eftersträvar en värld med rivna gränshinder där demokrati och respekt för mänskliga rättigheter är universella normer.

Det var inte bättre förr. Människans levnadsvillkor har aldrig varit bättre än i dag. För knappt 25 år sedan levde 40 procent av världens befolkning i

Fel! Okänt namn på

absolut fattigdom. I dag är den siffran 20 procent. Medellivslängden i u-länderna har ökat, från 46 år på 1960-talet till 65 år i slutet på 1990-talet. För 50 år sedan var 70 procent av världens befolkning analfabeter, idag är andelen nere på 23 procent. 120 stater i världen betraktas idag som demokratier, vilket i sin tur betyder att nästan 60 procent av världens befolkning lever i länder som tillåter flerpartisystem, allmänna val och yttrandefrihet. Det är en ökning med över 25 procentenheter jämfört med för femtio år sedan. Men trots förbättringar är fattigdomsgapet mellan den rika och den fattiga världen skriande oacceptabelt för en liberal. Ungefär tre miljarder människor är ännu inte delaktiga i globaliseringen.

Det är sedan länge hög tid för en världsordning, präglad av demokrati, mänskliga rättigheter, ekonomiskt välstånd, frihandel och utvecklingsmöjligheter för alla. En växande globalisering – i meningen ökad öppenhet och frihandel, i kombination med liberalisering av ekonomiska och politiska system – möjliggör en sådan utveckling. En sådan världsordning bygger på ett fundament av solidaritet: att vi alla vid sidan av att tänka på och sörja för oss själva också bör tänka på och sörja för vår nästa. En utveckling med fokus på dels demokrati, dels bättre ekonomiska villkor för fattiga människor i fattiga länder är avgörande för att enskilda människor i dessa länder skall kunna få bättre levnadsvillkor.

Demokratisering ökar möjligheterna att uttradera fattigdomen i alla dess dimensioner. Om en utveckling skall kunna förverkligas är nästan alltid interna politiska reformer avgörande. Bistånd utifrån kan initiera och stödja önskvärda interna reformer, men kan inte ersätta dem.

Demokrati – nyckeln till utveckling. Varje människa har rätt att leva ett liv i fred och frihet. Mänskliga rättigheter är universella. Det politiska system som bäst tillvaratar och tillförsäkrar människor dessa grundläggande rättigheter är det demokratiska styrelseskicket. Folkpartiets slutsats är därför att demokrati bör vara det överordnade målet för svenskt utvecklingssamarbete.

Bistånd för demokrati. Ett övergripande mål om demokrati innebär större satsningar på stöd till uppbyggandet av demokratiska institutioner, såsom politiska aktörer, fria medier, fackföreningar, lokalt självstyre, parlament, rättsväsende och politiska regelsystem. Hit hör också ett allmänt idé- och kunskapsutbyte om demokratin som styrelseform och förhållningssätt. Utbildningsprojekt, humanitärt bistånd och ekonomiskt bistånd är samtidigt viktiga. Ekonomisk tillväxt och demokratisering är ömsesidigt stödjande processer.

Fasa ut biståndet till diktaturer. Sverige kan inte fortsätta att plöja ner pengar i odemokratiska länder utan reformvilja. Sverige bör fasa ut det bilaterala bistånd som ges till stater som Laos, Eritrea och Vietnam, såvida inte regeringarna visar trovärdig vilja att genomföra politiska reformer. Dessa är regimer som gång efter annan, genom sitt agerande, deklarerat ointresse för demokrati och respekt för grundläggande mänskliga rättigheter. Det bör finnas principer och tidsplaner för utfasning av bistånd i sådana länder.

Stärk demokratirörelser i diktaturer. Regeringen bör utarbeta en strategi för att stärka demokratirörelser i diktaturer. Vidare bör egeninsatser till enskilda organisationers demokratiprojekt i odemokratiska länder helt tas

bort. Det är inte rimligt att svenska organisationer skall behöva ta det ekonomiska risktagande som det innebär att verka i diktaturer. Vi vill också att exilgruppers arbete för demokratisering i hemlandet skall stödjas i större utsträckning.

Kvinnors rättigheter. Det behövs ett feministiskt perspektiv på den svenska solidaritetspolitiken. Kvinnoförtrycket är vanligast förekommande i stater som inte ens försöker leva upp till demokratiska ideal. Sverige bör tydligt driva frågan om sexuell och reproduktiv hälsa inklusive rätten till väl fungerade preventivmedel och rätten till fria och säkra aborter i internationella forum.

Frihandeln bör öka. Handels betydelse för utveckling skall ges en central roll i svensk politik för global utveckling. Sverige bör, inom EU, intensivt driva på för att den inre marknaden öppnas för u-ländernas produkter. Folkpartiet anser att Sverige skall verka för ett borttagande av tullar, subventioner samt kvoter, senast 2015. Om andra länder gör liknande medgivanden i frihandelsvänlig riktning, innebär det en kraftfull stimulans av de fattiga ländernas tillväxtpotentialer.

EU:s utvecklings- och biståndspolitik. Kampen för demokrati, rättsstatens principer och försvaret för mänskliga rättigheter är grundläggande för det europeiska samarbetet. Detta måste tydligt präglade även biståndspolitik. Demokrati skall vara det övergripande målet för EU:s utvecklings- och biståndspolitik.

Miljöpolitiken. Två av vår tids största utmaningar är kravet på ett miljömässigt hållbart samhälle och fattigdomsbekämpning. Dessa två utmaningar måste lösas samtidigt. Framtidens stora miljöutmaningar måste hanteras med nya strategier. Tillsätt en hållbarhetskommision, med uppgift att se över vilka effektiviseringar och moderniseringar av samhällets regelverk, styrmedel och upplysningsverksamhet som behöver göras, inte minst för att undvika att samhället motverkar goda initiativ från individer och företag.

Utbildningspolitiken. Det finns ett tydligt samband mellan fattigdom och bristen på utbildning. Speciellt viktigt är flickors rätt till utbildning. I FN:s millenniedeklaration betonas att utbildningsskillnader beroende på kön skall elimineras före år 2005, och inte senare än 2015. I praktiken kräver det ökade satsningar på riktade utbildningsinsatser för flickor och unga kvinnor.

Fel! Okänt namn på

2 Innehållsförteckning

1	Sammanfattning.....	1
2	Innehållsförteckning	4
3	Förslag till riksdagsbeslut.....	5
4	Utvärdering och reflektioner saknas	7
5	Sveriges nya politik för global utveckling.....	7
5.1	Demokrati – nyckeln till utveckling	7
5.2	Individperspektivet och rättighetsperspektivet	8
6	Bistånd för demokrati.....	9
6.1	En sammanhållen politik för demokrati.....	10
7	FN:s millenniedeklaration måste kompletteras med ett demokratimål	11
8	Stärk kvinnors rättigheter	12
9	Värna barns rättigheter	13
10	Intensifiera kampen för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter	14
11	Människor i tredje världen med funktionshinder.....	14
12	Handelspolitiken och EU-protektionismen.....	14
12.1	Handelns betydelse för utveckling.....	15
13	Prioriterade länder	17
14	Tydligare demokratiprofil i EU:s utvecklings- och biståndspolitik	18
15	Enskilda organisationers roll	19
15.1	Gör gåvor till ideella organisationer avdragsgilla.....	20
16	Skuldavskrivningar med villkor för reformer.....	20
17	Fasa ut det bundna biståndet.....	21
18	Hälsa – med fokus på insatser för hiv/aids	21
19	Förebygg flykt och påtvingad migration	22
20	En hållbar miljöutveckling	23
21	Vikten av utbildning	24
22	Konflikthantering och säkerhet i områden i akut kris.....	24
23	Vikten av enprocentsmålet	25

3 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att politiska rättigheter skall ha företräde framför ekonomiska och sociala rättigheter.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att demokrati bör vara det överordnade målet för svenskt utvecklingssamarbete.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bistånd i diktaturstater genom enskilda organisationer.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kontroller som söker säkerställa att bistånd i odemokratiska länder inte i sista hand tillfaller totalitära regimer.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör fasa ut bistånd till odemokratiska länder som inte uppvisar trovärdig vilja att genomföra politiska reformer samt principer för utfasning av det bilaterala biståndet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör utarbeta en strategi för att stärka demokratirörelser.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att UD bör inrätta en enhet för främjande av övergång till demokrati i biståndsländer.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skall lägga till ett demokratimål i sin nästa millemålsrapport.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kvinnors rättigheter.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om s.k. könskonsekvensanalyser i biståndet.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall driva frågan om sexuell och reproduktiv hälsa inklusive rätten till abort i internationella forum.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barns rättigheter.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att förbättra HBT-personers situation.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det i Sidas regleringsbrev bör tas hänsyn till situationen för HBT-personer.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om betydelsen av ökad frihandel och betydelsen av en minskad EU-protektionism, vad gäller global utveckling.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inom EU skall verka för en avreglering av den gemensamma jordbrukspolitiken samt ett borttagande av tullar, kvoter och subventioner till senast år 2015.¹

Fel! Okänt namn på

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att biståndet bör vara koncentrerat till ett mindre antal programländer.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att det humanitära biståndet bör ha en tydlig demokratiprofil samt nödvändigheten av att regeringen utarbetar en strategi för det multilaterala biståndet.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om EU:s utvecklings- och biståndspolitik.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om betydelsen av bistånd förmedlat genom enskilda organisationer.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om egeninsatser för enskilda organisationer.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om betydelsen av satsningar på skuldavskrivningar samt att dessa villkoras med krav på politiska och ekonomiska reformer.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om betydelsen av avbindning av bistånd.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att göra gåvor till enskilda organisationer avdragsgilla.²
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om åtgärder för att motverka spridning av hiv/aids.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om funktionshinderad situation.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om samspelet mellan bistånds- och flyktingpolitik.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att stärka exilgruppers arbete för demokratisering i hemlandet.
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om en hållbarhetskommission.¹
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om ökade satsningar på utbildningsinsatser för flickor och unga kvinnor.
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om konflikthantering och säkerhet i områden i akut kris.
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om vikten av enprocentsmålet.

¹ Yrkandena 16 och 29 hänvisade till MJU.

² Yrkande 24 hänvisat till SkU.

4 Utvärdering och reflektioner saknas

Folkpartiet liberalerna är det parti i riksdagen som alltid velat satsa mest pengar på den globala solidariteten. Folkpartiets ungdomsförbund var den första kraften i svensk politik som över huvud taget krävde solidariskt finansiellt statligt biståndsstöd till fattiga länder. Men pengarna skall som i all annan politik användas effektivt och gå till vettiga, tydliga och hållbara projekt som kommer den enskilde utsatte individen till del.

Därför är det beklagligt att det innan omläggningen av det svenska utvecklingssamarbetet inte presenterades någon total utvärdering av politiken på området. En sådan kunskap är ovärderlig för att kunna utveckla biståndet än mer. Endast genom analys av gjorda erfarenheter kan biståndets kvalitet höjas, alternativa vägar anvisas (t.ex. en ökad betoning av demokrati och frihandel). Folkpartiet liberalerna menar att ett reformerat, generöst och högkvalitativt utvecklingsbistånd är nödvändigt och önskvärt, men att det bör kompletteras med ökad betoning på demokrati, god samhällsstyrning, interna ekonomiska reformer samt frihandel.

5 Sveriges nya politik för global utveckling

Riksdagen fattade beslut om en ny politik för global utveckling i december 2003. Folkpartiet ställer sig positivt till den nya utvecklingspolitikens betoning av en sammanhållen svensk politik för att uppnå och stärka utvecklingen. Folkpartiet välkomnar att större inrikespolitiska beslut skall värderas utifrån vilken effekt de får på utvecklingen globalt sett. Iakttagelsen att det behövs en sammanhållen politik har dock gjorts förr utan märkbart genomslag på den därefter förda politiken. Detta faktum stämmer både till eftertanke om orsakerna, och understryker betydelsen av kontinuerlig kraft och envishet inom Regeringskansliet, riksdagen och i svensk EU-politik i ett arbete att förverkliga ett helhetsperspektiv. Än så länge saknar Folkpartiet dock konkreta genomslag i den förda politiken.

5.1 Demokrati – nyckeln till utveckling

Varje människa har rätt att leva ett liv i fred och frihet. Mänskliga rättigheter är universella. Det politiska system som bäst tillvaratar och tillförsäkrar människor dessa grundläggande rättigheter är det demokratiska styrelseskicket. Demokrati är därför det enda styrelseskick som är människan värdigt.

Demokrati och mänskliga rättigheter är också en förutsättning för att världen på sikt ska uppnå millenniemålen. Om kvinnor i Bangladesh och Pakistan inte har rätt och möjlighet att välja sina lagstiftare kommer satsningarna på mödravård knappast att komma till stånd. Om yttrandefriheten förtrycks i Zimbabwe kan folkrörelserna inte arbeta för att förändra attityden till aids. Om eleverna i Kubas skolor inte vågar säga vad de tycker kan utbildningen

Fel! Okänt namn på

inte förbättras. Om miljöaktivisterna i Ryssland inte får organisera sig fritt och bidra till att miljöproblemen beskrivs i medierna, behöver den ryska regeringen aldrig genomföra de omfattande insatser som krävs för att rädda miljön.

En demokratisk utveckling i världen ligger dessutom i hög grad i Sveriges strategiska utrikespolitiska intresse. Två demokratiska länder har aldrig fört krig mot varandra, och ekonomisk tillväxt stimuleras i ett demokratiskt system.

5.2 Individperspektivet och rättighetsperspektivet

På två punkter är den nya svenska politiken för global utveckling ett genombrott för liberala värderingar. För det första, skall politiken på området präglas av hur den påverkar den enskilda människan. Utvecklingspolitiken skall utgå från den fattiges egna behov och förutsättningar, oavsett bakgrund och geografisk hemvist.

Det innebär att den enskilda individens rättigheter står i centrum och att dennes behov tydliggörs. Få perspektivförskjutningar i svensk biståndspolitik är viktigare än denna. Det är också individperspektivet som den peruanske ekonomen Hernando de Soto utgår från. Han visar i sin forskning att grunden till ekonomisk utveckling i u-länder underbyggs av att ge enskilda människor i fattiga länder möjligheter att delta på marknaden, via system som bygger på enskilda individers samverkan.

Ett andra genombrott för liberala värderingar är rättighetsperspektivet. Det innebär att utgångspunkten för politiken skall vara de fattiga människornas perspektiv, det vill säga deras behov och förutsättningar. Vi vill dock formulera det liberala synsättet som att demokrati och respekt för mänskliga rättigheter bör vara riktmärket för utvecklingsarbetet, liksom svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Det är svårt att tänka sig respekt för mänskliga rättigheter utan demokrati, och omvänt. Det är två sidor av samma mynt. De mänskliga rättigheterna gäller för alla och envar, oavsett ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk uppfattning eller social ställning. De är universella. De slår fast att alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De medborgerliga rättigheterna, särskilt yttrandefriheten, organisationsfriheten, religionsfriheten och rätten att delta i det politiska livet, är förutsättningar för ett värdigt samhälle. Vi vill dock påpeka att den enskilda individen också har skyldigheter gentemot det samhälle man lever i och de människor som utgör det samhället.

Den svenska politiken för global utveckling framhåller inte någon särskild typ av rättigheter, eller slår fast att det finns vissa rättigheter som borde ges företräde. Därför är det önskvärt att göra ett viktigt klarläggande av vårt synsätt. De medborgerliga rättigheterna har företräde i vår biståndspolitik, i förhållande till de ekonomiska, sociala och kulturella. Enligt Folkpartiet liberalernas uppfattning är det under alla omständigheter oacceptabelt att försvara frånvaro av t.ex. tryckfrihet, rätt till en opartisk rättegång eller liknande med hänvisning till garantier för vissa sociala rättigheter. Bilateralt utvecklings-

samarbete skall enbart genomföras med de stater som garanterar sina medborgare grundläggande mänskliga rättigheter.

Politiken för global utveckling innehåller också starka markeringar om att demokrati främjar fattigdomsbekämpning. Det är numera en allmänt erkänd och empiriskt belagd erfarenhet att i demokratier uppstår ingen akut hungersnöd. Nobelpristagaren Amartya Sen har i sin och Jacques Drèzes forskning visat att akut hungersnöd aldrig inträffat i något land med relativt fria medier.

Ekonomisk tillväxt leder inte automatiskt till demokrati, men främjar demokrati och öppenhet. Kina och Singapore är exempel på länder som haft ekonomisk tillväxt, men vars regeringar behållit makten genom omfattande förtryck av människors rättigheter och total avsaknad av möjligheter för medborgarna att fritt delta i politiken. Ekonomisk tillväxt kan aldrig ersätta eller ursäka brist på demokrati.

Sammanfattningsvis blir det svårare både att bekämpa fattigdomen i världen och att förverkliga ett liberalt individperspektiv om man inte fokuserar på att skapa en utveckling inriktad på demokrati. Folkpartiets slutsats är därför att demokrati bör vara det överordnade målet för svenskt utvecklingssamarbete.

6 Bistånd för demokrati

Ett övergripande mål om demokrati innebär större satsningar på stöd till uppbyggandet av demokratiska institutioner, såsom politiska aktörer, fria medier, fackföreningar, lokalt självstyre, parlament, rättsväsende och politiska regelsystem. Hit hör också ett allmänt idé- och kunskapsutbyte om demokratin som styrelseform och förhållningssätt. Utbildningsprojekt, humanitärt bistånd och ekonomiskt bistånd är samtidigt viktiga. Ekonomisk tillväxt och demokratisering är ömsesidigt stödjande processer.

Vår syn innebär inte att vi blundar för de svårigheter som bistånd till demokrati innebär i praktiken. De är betydande. Demokratibistånd berör centrala maktstrukturer och institutioner i andra länders samhällsskick, och därmed tangerar demokratibistånd i praktiken suveränitetsinterventioner i andra (odemokratiska) länders inre angelägenheter. Men om vi skulle väja inför ett heliggörande av det nationella suveränitetsbegreppet skulle vi svika våra förpliktelser mot de människor som tvingas leva i ofrihet och som biståndet ytterst är till för.

Biståndsdialogen är det viktigaste instrumentet för att främja demokrati och mänskliga rättigheter. Det måste förklaras för mottagarna att biståndets omfattning och inriktning påverkas av hur demokratifrågor hanteras. I denna mening bör inslaget av villkor i biståndsgivningen öka. Merparten av det som idag kallas "demokratibistånd" är inriktat på de fattigaste och mest outvecklade länderna där förutsättningarna för snabba resultat ofta är som sämst, dessvärre. Det humanitära biståndet skall dock inte vara avhängigt ett lands vilja att genomföra reformer i demokratisk riktning.

Fel! Okänt namn på

Det svenska biståndet har under årens lopp i många fall bidragit till att hålla korrumperade och maktfullkomliga regeringar vid makten. Sverige kan inte fortsätta finansiera odemokratiska regeringars verksamhet. Folkpartiet menar därför att Sverige bör fasa ut det bilaterala bistånd som ges till stater som Laos, Vietnam, Eritrea med flera, såvida regeringarna inte visar trovärdig vilja att genomföra demokratiska reformer. Detta är regimer som gång efter annan, genom sitt agerande, deklarerat ointresse för demokrati och respekt för grundläggande mänskliga rättigheter.

Om bistånd skall bedrivas i diktaturstater bör det kanaliseras via enskilda organisationer. Det bör kontrolleras att stödet genom dessa organisationer inte tillfaller regimen. Vi vill även understryka att Sida inte skall finansiera organisationer som inte står bakom principen om demokrati och respekt för mänskliga rättigheter.

Vi menar att det bilaterala biståndet bör vägledas av följande principer om utfasning. Om en biståndsmottagare anses bryta mot principerna om demokrati och mänskliga rättigheter menar vi att ett samrådsförfarande bör inledas mellan parterna. Om ingen förändring har skett efter 60 dagar av samråd kan lämpliga åtgärder vidtas, det vill säga biståndet frysas. Om situationen inte förändras ens på grund av denna åtgärd skall samråd fortsätta i 200 dagar. I sista hand kan hela avtalet upphävas, det vill säga biståndet slopas.

Folkpartiet menar vidare att Sverige måste ge öppet och konkret stöd till kampen för demokrati och utarbeta en strategi för att stärka demokratirörelserna i Eritrea, Kuba, Zimbabwe, Vitryssland, Iran, Polisario i Västsahara, med flera, så att människor på plats kan arbeta för en demokratisk utveckling. Stöd till den demokratiska oppositionen, i kombination med ett starkt externt tryck gentemot förtryckande regimer, har i många fall visat sig vara positivt för den demokratiska utvecklingen i det enskilda landet och, i vissa fall, i hela regioner. Folkpartiet menar att det svenska biståndet starkare bör kopplas till ett framväxande transnationellt civilt samhälle för att stödja kampen för demokrati och mänskliga rättigheter. Det svenska biståndet kan på detta sätt bidra till att främja regimskifte i de länder där situationen för mänskliga rättigheter är som mest allvarlig.

Erfarenheterna från stödet till demokratiseringen i Sydafrika, kunskaperna om det internationella stödet till demokratiseringen i Central- och Östeuropa i samband med Berlinmurens fall, och demokratibiståndet till revolutionerna i Serbien, Georgien, Ukraina med flera, borde samlas ihop för att utgöra grunden för en ny politik för demokratisering i totalitära stater.

6.1 En sammanhållen politik för demokrati

Sedan 1990-talet har det utmärkande för Tjeckiens utrikespolitik varit att främja demokratiseringsprocesser i olika delar av världen. Målet har hela tiden varit att tydligt bidra till radikala förändringar av de rådande statskickerna för att etablera demokratiska system som garanterar mänskliga rättigheter. Detta har man gjort genom öppet och tydligt stöd till människorättsaktivister

och oberoende medier bland annat. Erfarenheterna från demokratiseringen i Tjeckien och de andra delarna av Centraleuropa är vägledande i arbetet.

Sedan 1 juli, 2004 har man inom det tjeckiska utrikesdepartementet bildat en ”Unit for promotion of transitions” som skall koordinera Tjeckiens egen utrikespolitik, arbetet inom EU-institutionerna och FN, och stödet till icke-statliga organisationer så att politiken inte skall förlora fokus utan ständigt ha främjandet av övergång till demokrati för ögonen. Arbetet skall rikta sig mot såväl länder som redan har inlett en förändringsprocess som till länder där man inte ser några framsteg. I början kommer arbetet att koncentrera sig till Burma, Kuba och Vitryssland.

Den svenska politiken gentemot dessa länder, som till många andra diktaturer, har länge saknat fokus och tydliga målbeskrivningar. Biståndet har inte använts i den utsträckning det varit möjligt för att stötta demokratisträvande organisationer.

Målet om fattigdomsbekämpning har aldrig fått en fungerande definition i det svenska utvecklingsbiståndet, och trots miljardbelopp och decennier av svenskt stöd till länder som Vietnam, Eritrea, Laos, Zimbabwe och Kuba har demokratiseringsprocesserna aldrig kommit igång. När biståndet väl har dragits in för att kränkningar av mänskliga rättigheter blivit för uppenbara har politiken inte lyckats formulera om målen och aktivt försökt bidra till förändringar. Den svenska utrikespolitiken skulle vinna mycket i trovärdighet genom att lära av det tjeckiska exemplet och på allvar formulera tydliga mål om att vi skall främja övergång till demokrati i biståndsländer i första hand. UD borde inrätta en enhet för främjande av övergång till demokrati i samarbetsländerna.

7 FN:s millenniedeklaration måste kompletteras med ett demokratimål

I september 2000 antog alla FN:s medlemsländer utmaningen att före 2015 uppnå 8 mål: halvera fattigdomen, förbättra utbildningen för både pojkar och flickor, främja jämställdhet, minska mödra- och barndödligheten, stoppa spridningen av malaria, hiv/aids och andra sjukdomar, främja en hållbar utveckling och öka biståndet. Alla dessa mål är viktiga och relevanta. Men trots att miljarder människor fortfarande lever i diktaturer under förtryck och i misär, innehåller millenniemålen inte ett ord om vikten av demokrati eller mänskliga rättigheter. Det går knappast att halvera fattigdomen i världen utan att förbättra mänskliga rättigheter eller stödja utvecklingen mot demokrati. Inte heller kan man förbättra utbildningen eller mödravården, om folket inte får en chans att välja ledare som avser genomföra sådana reformer.

I samband med FN-toppmötet hösten 2005 lanserade FN:s utvecklingsorgan UNDP sin årliga rapport. Rapporten slår fast att implementeringen av millenniemålen varit allt annat än tillfredsställande. I många fall handlar det om ovilja att dela med sig av makten till folket, som då skulle ha möjlighet att kräva sina rättigheter – politiska, ekonomiska och sociala.

Fel! Okänt namn på

Millenniemalet är sedan länge beslutade och antagna av FN:s medlemsländer. Dock behöver det inte hindra Sverige från att inkludera ett demokratimål i nästa millenniemålsrapport, vilken beräknas presenteras våren 2006. Det skulle skicka en viktig signal till övriga givar- och mottagarländer. Om inte större satsningar på demokratiutveckling görs, kommer FN:s mål för minskad fattigdom aldrig att uppnås, varken 2015 eller senare.

8 Stärk kvinnors rättigheter

70 procent av världens allra fattigaste individer är kvinnor. Analfabetism, svält och undernäring drabbar nästa alltid kvinnor som grupp hårdare. När det gäller makt, pengar och inflytande är kvinnor andra klassens medborgare i alla världens länder. Därför behövs det ett feministiskt perspektiv på den svenska solidaritetspolitiken, såsom i alla andra politiska fält. Vi vill att redan gjorda erfarenheter om kvinnornas viktiga roll som mottagare och förvaltare av biståndsmedel tas till vara samt att ytterligare könskonsekvensanalyser av svenskt bistånd görs.

Kvinnoförtrycket är vanligast förekommande i stater som inte ens försöker leva upp till demokratiska ideal. I stater där befolkningen är fattig drabbar detta också i högre grad kvinnor, och därmed barn. Att den utbredda diskrimineringen av världens kvinnor upphör och att män och kvinnor får samma rättigheter är en grundförutsättning för en bättre och mera solidarisk värld. Mänskliga rättigheter är också kvinnors rättigheter. Det är vidare av betydelse att utgå från varje enskild fattig kvinnas situation. Därför bör utvecklingspolitiken på detta område ta avstamp i kvinnors egna behov och förutsättningar för att skapa utveckling. Det är alltså viktigt att individperspektivet även tillåts genomsyra området jämställdhet.

Eftersom kvinnor utgör mer än hälften av världens befolkning och dessutom ofta får ta huvudansvar för barnens försörjning kan ett upplyftande av kvinnors levnadsnivå effektivt minska antalet fattiga. Kvinnors desperata och fattiga situation kombinerat med ett globalt manssamhälle tvingar dem ofta att prostituera sig eller att luras in i händerna på illegala ligor. Slavhandeln med kvinnor i världen är enorm och måste bekämpas.

Folkpartiet anser att Sverige tydligt bör driva frågan om sexuell och reproduktiv hälsa inklusive rätten till väl fungerade preventivmedel och rätten till fria och säkra aborter i internationella forum. Kvinnor världen över har i decennier kämpat intensivt för kvinnors rätt till sin kropp, sin sexualitet och rätten till abort; det som brukar beskrivas som sexuell och reproduktiv hälsa. Sverige med sin mångåriga kamp för jämställdhet mellan könen har ett extra ansvar för att i internationella sammanhang betona värderingar och principer som hävdar kvinnors rätt till sina egna kroppar.

Frågan om arbetet med kvinnors sexuella och reproduktiva rättigheter har lett till att många biståndsgivare inte får medel till verksamhet som kan uppfattas som stöd till fri abort. Därför ligger ett extra stort ansvar på länder som Sverige, att vara generösa med denna typ av stöd. USA har sedan 2002 beslu-

tat att dra tillbaka sitt bidrag till UNFPA. Detta är grymt och hjärtlöst mot enskilda människor, och därmed oacceptabelt.

I tider av krig blir kvinnors många gånger utsatta situation extra tydlig. I krig som riktas mot civilbefolkningen sätts ofta våldtäkter och sexuell förnedring i system som ett led i krigföringen. Det har skett till exempel i f.d. Jugoslavien, Sudan, Rwanda och Sierra Leone samt i DR Kongo som ett maktmedel för att kränka och förnedra de som utsätts. Måltavlorna är oftast kvinnor och flickor som utsätts för brutala och ofta systematiska sexuella övergrepp av soldater. Den skam och förnedring som dessa gärningar ger upphov till har en enorm negativ påverkan på kvinnorna och deras familjer, men också på samhället i stort. Att förgräpa sig på och bryta ner dessa kvinnor är att bryta ner hela samhällen och sociala system, eftersom kvinnor ofta utgör det sociala kittet. Kvinnorna straffas ofta dubbelt upp, efter våldtäkten är det vanligt att de förskjuts av familjen och samhället. Att efter ett krig, i ett återuppbyggnadsskede, stödja dessa kvinnor, är särskilt viktigt. Genom att stödja dessa kvinnor i återupprättandet av sin värdighet och sina liv, via till exempel juridisk, medicinsk, psykologisk och ekonomisk hjälp, underlättas också samhällets läkningsprocess. Våldtäkt räknas i dag dessutom som ett krigsbrott av ICC (International Criminal Court), och Sverige bör därför vara pådrivande för att sexbrottsförövarna lämnas ut och ställs inför denna domstol i Haag.

9 Värna barns rättigheter

Barn som lever i fattigdom är extra utsatta. Barn har en extremt utsatt position när det gäller våld och andra sätt att kränka deras mänskliga rättigheter. Handeln med barn för sexuellt utnyttjande ökar i många delar av världen. Allt tänkbart stöd måste ges till barn som sålts och utnyttjats. Arbetet med att värna barnens situation kan aldrig bli tillräckligt när man ser hur barn i många länder i världen behandlas. Många flickor och pojkar tvingas att arbeta under mycket svåra förhållanden, ibland till och med fysiskt fastbundna vid golvet eller vid en maskin. De flesta barn arbetar i privata hem, medan andra finns i fabriker, inom jordbruket eller på bordeller. Barnen arbetar inte sällan i industrier där det råder förödmjukande och farliga förhållanden för dem.

Det finns barn som tvångsrekryteras för deltagande i väpnade konflikter. Vi får aldrig acceptera att barn och ungdomar utnyttjas som soldater i krig. Rädda Barnen beräknar att över 300 000 barnsoldater i dag deltar i mer än 30 väpnade konflikter världen över, exempelvis i länder som Colombia, Kongo, Sudan samt inom den palestinska myndigheten.

Enligt ILO är uppskattningsvis 50–60 miljoner barn i världen utsatta för dessa värsta former av barnarbete. Det är angeläget att fler länder ratificerar ILO:s konvention (nr 182) om förbud mot och omedelbara åtgärder för avskaffandet av de värsta formerna av barnarbete och framför allt att länder efterlever denna konvention. Folkpartiet liberalerna anser att allt direkt skadligt barnarbete bör motverkas och att det vore önskvärt att barn, istället för att

Fel! Okänt namn på

arbeta för att bidra till sin egen eller sin familjs försörjning, kunde gå i en meningsfull skolutbildning.

10 Intensifiera kampen för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter

Homosexuellas, bisexuellas och transpersoners grundläggande rättigheter är mänskliga rättigheter. I en lång rad länder utsätts människor för förföljelse, polistrakasserier, fängslanden, tortyr eller i värsta fall dödsstraff på grund av sin sexuella läggning eller sin könsidentitet. Därför behövs en internationell HBT-konvention för att försvara HBT-personers grundläggande mänskliga fri- och rättigheter. Vi utvecklar detta resonemang i vår kommittémotion Stärk de mänskliga rättigheterna 2005/06:U209.

Totalförbud mot homosexuella handlingar finns i ett stort antal länder bland annat i de flesta muslimska länder. I andra länder finns organisationsförbud för homosexuellas organisationer. Det händer också att regimer organiserar kampanjer mot homosexualitet, ofta med delsyftet att misskreditera den politiska oppositionen genom att förknippa den med levnadssätt som betecknas som omoraliska (t.ex. Malaysia). Hälsoministeriet i Nordkorea hävdar dessutom fortfarande att det inte existerar några homosexuella i landet.

Sverige ger bistånd till utvecklingsländer där homosexuella, bisexuella och transpersoner har få eller inga rättigheter. Den förekommande diskrimineringen av dessa grupper bör successivt föras in i biståndsdialogen och om möjligt motverkas genom val av nya projekt. Det bör även tas hänsyn till situationen för HBT-personer i Sidas regleringsbrev.

11 Människor i tredje världen med funktionshinder

I tredje världen tillhör ofta människor med funktionsnedsättning de fattigaste av de fattiga. De får erfarenhetsmässigt sällan del av biståndsinsatser. Vi vill understryka det önskvärda i att man i svenskt bistånd uppmärksammar denna grups utsatthet och utvecklar strategier för att nå de funktionshindrade med bistånd.

12 Handelspolitiken och EU-protektionismen

I augusti 2004 lyckades WTO:s 147 medlemsländer enas om en överenskommelse om att fortsätta och avsluta handelsförhandlingarna inom ramen

för den s.k. utvecklingsrundan, eller Doharundan. Överenskommelsen var ett viktigt steg för ansträngningarna att liberalisera världshandeln, och särskilt för hoppet om ett genombrott beträffande de varor som är särskilt viktiga för u-länderna när det gäller att få tillträde till Europas och Nordamerikas marknader. Överenskommelsen innebar bland annat att exportsubventioner på sikt skall tas bort och att i-länder skall dra ner på det inhemska jordbruksstödet. Denna ambitiösa utvecklingsdagordning bör uppfyllas senast år 2006.

EU:s protektionism på jordbruksområdet omöjliggör för hundratals miljoner människor att höja sin levnadsstandard genom export till EU. I en rapport från Världsbanken från hösten 2003 betonas att sänkta jordbrukssubventioner och tullar skulle kunna lyfta drygt 140 miljoner människor ur fattigdom och hopplöshet. Det motsvarar nästan hela Nordafrikas folkmängd. EU betalar sex gånger mer i jordbrukssubventioner än vad EU ger i bistånd. En verklig avreglering av EU:s jordbrukspolitik måste någon gång påbörjas, och ju förr desto bättre. Folkpartiet anser att Sverige skall verka för en långtgående avreglering av den gemensamma jordbrukspolitiken till senast år 2015, det vill säga samma år som FN:s millenniemål skall vara uppfyllda.

Frihandeln bör öka. Sverige bör, inom EU, än mer intensivt driva på för att den inre marknaden öppnas för u-ländernas produkter. Folkpartiet anser att Sverige skall verka för ett borttagande av tullar, subventioner samt kvoter senast 2015. Om andra länder gör liknande medgivanden i frihandelsvänlig riktning, innebär det en kraftfull stimulans av de fattiga ländernas tillväxtmöjligheter.

12.1 Handels betydelse för utveckling

Handels betydelse för utveckling skall ges en central roll i svensk politik för global utveckling. Fattigdomen i världen kan mildras genom ekonomisk tillväxt, särskilt om den kombineras med åtgärder på den nationella nivån som förbättrar inkomst- och förmögenhetsfördelningen. En av de viktigaste åtgärderna för ökad tillväxt är att öppna för en fri utrikeshandel, och sedan hålla handeln fri. Detta är skälet till att frågan om frihandel blir central i alla diskussioner om globalisering och utveckling, även om den ingalunda är den enda frågan. Frihandel är ett avgörande instrument för att nå liberala mål om välstånd och ekonomisk trygghet. Folkpartiet kan inte se att den slutsatsen har annat än förstärkts allt eftersom åren och decennierna gått sedan kolonialismen avskaffades.

Enligt OECD har länder som varit öppnare under den senaste tioårsperioden åstadkommit en dubbelt så hög årlig genomsnittstillväxt som länder vilka begränsar eller sätter villkor för utländskt marknadstillträde. När det gäller privatiseringar av olika sektorer måste dessa ske på de enskilda ländernas villkor.

Att införa frihandel och ett starkare internationellt regelsystem i WTO är viktiga åtgärder för ökad tillväxt och minskad fattigdom. Dessa båda åtgärder utgör ett avgörande steg för att ställa sig på den enskilda fattiga människans

Fel! Okänt namn på

sida gentemot rika länders protektionism, internationella storföretag och inhemska korrupta makthavare som har sina intressen att bevaka.

Globalisering av produktion, konsumtion och utrikeshandel innebär att ett land kan höja sin totala inkomst på flera sätt: Den första ekonomiska fördelen sker det genom att landet koncentrerar sin produktion till de varor och tjänster som man är jämförelsevis bra på. Ett land som har gott om utbildad arbetskraft specialiserar sig sålunda på produktion och export av varor och tjänster som kräver en stor insats av utbildad arbetskraft. Ett land som har gott om kapital specialiserar sig på produktion och export av kapitalintensiva varor och tjänster. Specialisering i linje med länders s.k. komparativa fördelar innebär sålunda att världens samlade resurser utnyttjas på ett mera produktivt sätt, och den högre produktiviteten medför högre inkomster och välbefinnande. Länder gör helt enkelt det de är relativt sett bäst på.

En sådan internationell arbetsfördelning vore omöjlig utan en omfattande utrikeshandel möjliggjord genom låga tullar och andra handelshinder.

Den andra ekonomiska fördelen är att företag kan utnyttja stordriftsfördelar och därigenom producera till lägre kostnader och priser. I många sammanhang, t.ex. i bilindustrin, blir kostnaden per styck lägre ju fler bilar som produceras. Om inte svenska företag som Volvo, Saab och Scania hade kunnat producera för världsmarknaden, utan varit hänvisade enbart till den lilla svenska marknaden, hade kostnaden per bil varit kanske två eller tre gånger så hög, kvaliteten sämre, och företagen hade kanske inte alls funnits. En tredje fördel med utrikeshandel är att konsumenterna har en större meny av varor och tjänster att välja mellan. De är inte enbart hänvisade till de varor och tjänster som skulle kunna ha producerats inom landet.

En fjärde fördel är den gratis eller mycket billiga överföring av kunskap om t.ex. teknologi, organisation och kvalitetskrav som följer med handeln.

En femte fördel är att friare handel undanröjer en viktig grund till korruption, nepotism och mygel. Ett exempel är att de som vid frihandel sysslar med utrikeshandel undgår frestelsen att muta sig fram för att skaffa sig import- eller exportlicenser. Korruption kan också uppmärksammas mera om det finns utländska företag i landet som lider skada av korruptionen, t.ex. diskrimineras i konkurrensen med inhemska företag.

En sjätte fördel är försörjningstryggheten. Om skörden i ett land slår fel kan man importera mat, om vattenmagasinen är tömda kan man importera el osv. Det är alltså inte så, som många i förstona tycks tro, att självförsörjning leder till trygghet. Tvärtom är det handel, samarbete och ömsesidig solidaritet som leder till trygghet. Detta är en trygghet som framför allt behövs i många fattiga länder.

Frihandel innebär ingalunda en internationell handel fri från regler lika litet som ett rättssamhälle innebär ett samhälle fritt från lagar och domstolar. En fri världshandel förutsätter både ett multilateralt regelsystem och mekanismer och system för tvistlösning för att frihandel skall kunna fungera för företagen och tjäna konsumenterna. Därför fyller WTO en oerhört viktig roll särskilt för politiskt svaga länder. (WTO har t.ex. krav på konsensus i beslutsfattandet.) WTO är ett forum för fattiga och rika länder att göra sin röst hörd. WTO bör förvisso utvecklas och reformeras för att ytterligare stärka de fattiga

ländernas möjlighet att delta i förhandlingar med stärkt inflytande. Det är också av betydelse att arbetet i WTO utvecklas mot större transparens än vad som är fallet idag. Som ett led i detta bör den svenska regeringen verka för att nationella parlament samt det civila samhället skall få en ökad insyn i WTO:s arbete.

Idag finns det ett stort system för ”positiv diskriminering” (asymmetri) i i-ländernas handelspolitiska behandling av u-länderna (GSP, General System of Preferences). Det har givit minimala ekonomiska vinster till u-länderna. De system som i-länderna använder för att särskilt gynna u-länder (GSP etc.) är ofta närmast betydelselösa eftersom det finns så många undantag och motverkande regler på andra områden (antidumping, etc.) att det slutar med massor av byråkrati och minimala förmåner. En annan effekt är att vissa u-länder gynnas på andras bekostnad.

Vi vill också peka på betydelsen av att realisera det s.k. Gats-avtalet. Att liberalisera den internationella tjänstehandeln har stor betydelse för att skapa tillväxt och ökad sysselsättning runt om i världen.

Mot bakgrund av diskussionen ovan vill vi peka på vikten av handelspolitiken, som betydande för u-länders möjligheter att utvecklas.

13 Prioriterade länder

I den nya politiken för global utveckling pekas inga länder ut, utan Sverige skall samarbeta såsom regeringen vid varje tidpunkt bedömer lämpligt.

Folkpartiet menar att det finns en fara i att biståndspolitikerna därmed blir ett allmänt utrikespolitiskt instrument med sämre biståndspolitik måluppfyllelse, en utspädning av svenska erfarenheter, och på sikt grundare kunskaper om mottagarna. Bistånd, för att nå framgång i form av en demokratisk utveckling och minskad fattigdom, måste vara långsiktigt. Det är bättre att Sverige koncentrerar sina insatser till ett mindre antal länder och fokuserar på bättre måluppfyllelse. Idag går det svenska biståndet till hela 111 länder. Även OECD kritiserar den svenska biståndspolitikerna för att den ger pengar till för många länder och för många sektorer. Först när det svenska bilaterala biståndet koncentreras och fokuseras kan insatserna bli betydelsefulla, menar OECD. Detta är också en ståndpunkt som delas av Sida.

Folkpartiet menar att de länder som bör komma ifråga för långsiktigt samarbete skall vara länder som i allt väsentligt delar våra värderingar vad gäller vikten av demokrati. Detta kriterium gäller både när nya länder skall väljas och när gamla länder successivt skall gallras ut. Det får implementeras successivt över ett par tre år, men med en klar riktning angiven för varje land så att biståndsdialogens krav på att ta hänsyn till de svenska målen blir trovärdiga för alla inblandade.

Även om Folkpartiet liberalerna anser att svenska biståndsinsatser skall koncentreras till vissa länder skall Sverige fortsätta med humanitärt bistånd där det kan komma att behövas. Vid akuta konflikter eller naturkatastrofer måste de akuta behoven styra, samtidigt som, igen, även detta bistånds effek-

Fel! Okänt namn på

tivitet och fördelning alltid skall beaktas. Dock bör det humanitära biståndet i totalitära stater så långt det är möjligt kanaliseras genom FN eller andra erkända internationella organisationer och inte via regimen.

Även det humanitära biståndet bör ha en tydlig demokratiprofil. De enorma flyktinglägren i t.ex. Sudan, Eritrea, Etiopien och Somalia som härbärgerar miljoner flyktingar från de olika konflikterna i regionen har alla upprättats snabbt och improviserat eftersom situationen inte tillåtit något annat. Däremot finns lägren kvar länge, många i tiotals år. Omfattande ekonomiskt stöd till FN:s mat- och flyktingprogram är förstås nödvändigt. Men det humanitära biståndet bör också bidra till att flyktingarna aktivt och demokratiskt deltar i administrationen av lägren. Det finns ingen anledning till att de inte skall få välja representanter till ledningen, ha rätt till bra kanaler för informationsspridning och uppmuntras bilda sammanslutningar för att förbättra livssituationen.

I dagsläget saknas en strategi för det bistånd som kanaliseras via FN och andra internationella organ. Vi menar att regeringen bör utarbeta riktlinjer som tydligt anger prioriteringarna vad gäller det multilaterala biståndet. Det är nödvändigt att fastställa en policy för när och hur mycket av det multilaterala biståndet som bör kanaliseras via FN eller andra internationella organ.

14 Tydligare demokratiprofil i EU:s utvecklings- och biståndspolitik

För oss liberaler är det viktigt att EU:s internationella ansvar och engagemang inte stannar vid unionens yttre gränser. Den europeiska unionen bygger på gemensamma värderingar som bl.a. kommer till uttryck i fördragen. Kampen för demokrati, rättsstatens principer och försvaret för mänskliga rättigheter är grundläggande för det europeiska samarbetet. Detta måste tydligt präglade även biståndspolitiken. Demokrati skall vara det övergripande målet för EU:s utvecklings- och biståndspolitik. Sannolikt går inte detta att åstadkomma med mindre än att EU-länderna beslutar sig för en genomgripande reform av biståndspolitikens mål och institutioner. EU:s utvecklingspolitik måste också präglas av högre kompetens och större närvaro i de länder man samarbetar med.

Som en naturlig följd av ett mer demokratiorienterat utvecklingssamarbete och stöd till mänskliga rättigheter bör EU också aktivt stödja demokratirörelser i diktaturer, i arbetet för demokratisk utveckling och mänskliga rättigheter.

Som den största biståndsgivaren i världen måste EU också ställa krav på sina mottagarländer. Folkpartiet liberalerna menar att EU bör ställa tydliga krav på demokrati i alla de länder som mottar EU-bistånd samt att möjligheten att fasa ut bistånd till länder som saknar en trovärdig vilja att genomföra reformer i demokratisk riktning bör införas. Den svenska regeringen bör inom EU verka för förändringar i denna riktning.

EU-biståndet har kritiserats för en alltför ogenomtränglig byråkrati. Denna försvårar på flera sätt genomförandet av biståndsinsatser och kontroll av

dessa. Arbetet med att reformera EU:s biståndspolitik är inne i sitt slutskede. Bland annat kommer administrationen av biståndet att koncentreras till mottagarländerna i högre grad än tidigare. Det är positivt. Administrationen har i allt för hög utsträckning varit centrerad till Bryssel. Biståndsutbetalningar har kraftigt försenats, vilket har lett till svåra negativa konsekvenser för mottagarländerna. Arbetet med att slutföra reformeringen av EU:s biståndspolitik måste påskyndas. I det arbetet måste Sverige vara drivande.

I reformarbetet måste också ett ökat fokus på givarsamordning mellan EU och medlemsländerna ingå. Som ett talande exempel på den givarträngsel som råder i vissa mottagarländer kan nämnas Moçambique. I landet bedrevs 2003 mer än 560 parallella biståndsprojekt, detta bara inom det sociala området, med var för sig olika målsättningar och metoder för rapportering. Majoriteten av dessa bedrevs med stöd av EU:s medlemsländer eller EU-kommissionen. Situationen i Moçambique är tyvärr inget undantag. Behovet av harmonisering och samordning av EU:s och de enskilda medlemsländernas bistånd är skriande stort, och är ett måste för att öka effektiviteten och minska trycket på mottagarländerna. Vi vill att Sverige tar initiativ i EU-kretsen för att driva på arbetet med koherens och samordning.

15 Enskilda organisationers roll

Enskilda människor och enskilda organisationer utgör basen för biståndsviljan. Utredningar som gjorts visar också att internationellt solidaritetsarbete genom enskilda organisationer ofta är effektivt och vilar på stor erfarenhet. Korta beslutsvägar och obyråkratiska sätt att arbeta gör att hjälpen genom frivilligorganisationer är kostnadseffektivt och når fram. Arbetet sker ofta i små lokalt förankrade projekt, med en mycket nära kontakt mellan de engagerade människorna i Sverige och deras samarbetspartner i syd eller öst. Andra delar av folkrörelsebiståndet sker i större skala, speciellt inom de områden där organisationerna har stor kompetens, som exempelvis demokratifrågor och humanitära insatser.

Den solida biståndsvilja som finns bland de människor som arbetar inom olika enskilda organisationer måste tas tillvara och på olika sätt stödjas och uppmuntras. Utan den långa biståndserfarenhet som finns bland alla dessa enskilda organisationer, såsom kyrkor och samfund av olika slag, solidaritetsgrupper, fackföreningar, idrottsföreningar, politiska partier etc., skulle det svenska biståndet inte vara så effektivt och så väl förankrat i det svenska samhället som det är idag. Folkrörelserna har en central roll när det gäller att mobilisera folkligt stöd för utvecklingsarbete. Informationsarbetet hos enskilda organisationer i Sverige utgör en allt större del av deras verksamhet. Genom seminarier, debatter, utbyte mellan utvecklingsländerna och Sverige väcker man intresset och ökar medvetenheten inte minst hos den yngre generationen för globala frågor. I dagens kommunikationsvärld är det oerhört viktigt att de fattiga länderna inte isoleras. Folkrörelserna har en viktig roll i det arbetet. De stora biståndsorganisationerna har haft en särställning bland de

Fel! Okänt namn på

enskilda organisationerna i det att de blivit s.k. ramorganisationer. Gruppen av ramorganisationer måste kunna förändras och fler organisationer bör kunna tillkomma.

När detta väl är sagt, vill vi samtidigt påminna om den kritiska debatt om frivilliga organisationer (NGO:er) som också finns. Deras tendens i vissa fall till överdriven medietillvändhet och egna överlevnads mål och trendkänsliga dagordningar har forskare påpekat. Frivilligorganisationer bör lika litet som annat inom biståndspolitiken ses okritiskt.

Det är positivt att egeninsatsen har sänkts från 20 till 10 procent inom folk rörelsebiståndet för att främja folk rörelsernas biståndsenagemang. När det gäller egeninsatser till enskilda organisationers demokratiprojekt i odemokratiska länder bör den helt tas bort. Det är inte rimligt att svenska organisationer skall behöva ta det ekonomiska risktagande som det innebär att verka i diktaturer.

15.1 Gör gåvor till ideella organisationer avdragsgilla

En undersökning från SCB gjord under 2005 visar att svenskarnas förtroende för enskilda organisationer samt biståndsviljan ökat efter den fruktansvärda tsunamikatastrofen. Den svenska regeringen borde därför fortsatt uppmuntra solidariteten genom att göra gåvor till ideella organisationer, som jobbar med internationellt bistånd, avdragsgilla för privatpersoner.

Folkpartiet anser att det är dags att stimulera ett ännu kraftigare frivilligt resursflöde från Sverige till behövande människor på andra kontinenter. En avdragsrätt av denna typ finns i ett flertal andra länder, såsom Danmark, Finland, Belgien, Holland, Frankrike, Kanada och USA.

16 Skuldavskrivningar med villkor för reformer

Många fattiga länder dras med omfattande externa skulder, som är ett av flera hinder för deras politiska och ekonomiska utveckling. Det internationella initiativet för de fattigaste och mest skuldsatta länderna, det så kallade HIPC-initiativet (Heavily Indebted Poor Countries) bör fullföljas. Folkpartiet välkomnar därför den överenskommelse mellan USA och Storbritannien som slogs fast på G 8-mötet i juni i år och som Världsbanken och International Monetary Fund (IMF) godkände hösten 2005. Överenskommelsen innebär att Världsbanken avskriver ungefär 40 miljarder dollar på de skulder som 18 av världens fattigaste länder, många i Afrika, är skyldiga Världsbanken, Afrikanska utvecklingsbanken och IMF.

Enligt Världsbanken och IMF:s egen politik skall fattiga skuldsatta länder ta fram nationella fattigdomsstrategier, Poverty Reduction Strategy Papers (PRSP), för att få tillgång till avskrivningar, nya lån och bistånd. Dessa skall enligt grundprincipen vara "nationellt ägda" – dvs. tas fram i brett samråd

mellan regering, parlament och det civila samhället (folk rörelser, näringsliv etc.).

Tyvärr visar erfarenheterna att det nationella ägarskapet av strategierna ofta försvåras av att IMF och Världsbanken ställer egna detaljerade villkor – s.k. konditionalitet – på hur den ekonomiska politiken i utvecklingsländerna skall utformas.

Men för att skuldavskrivningarna skall leda till en sund utveckling måste de förses med skarpa villkor för ekonomiska och demokratiska reformer. Folkpartiet kan inte acceptera att skulder avskrivs till länder som är ovilliga att genomföra demokratiska och ekonomiska reformer. Det skulle enbart gynna eliten och korruption. Utan ekonomiska och politiska reformer kommer länder aldrig att kunna ta sig ur den skuldfälla de hamnat i.

17 Fasa ut det bundna biståndet

En del av de problem som minskar biståndets effektivitet finns i givarländerna. En företeelse som mött mycket kritik är s.k. bundet bistånd. Det innebär att bistånd binds till vissa varor, vissa ändamål och upphandlingar i vissa länder. Folkpartiet är generellt sett avvisande till bindningar och öronmärkning av bistånd. (Ofta fungerar ändamåls- och varubindning dessutom inte som givaren avsett eftersom mottagarna ofta t.ex. kan omfördela sina offentliga utgifter på ett kompenserat sätt, s.k. fungebility).

Avbindning betyder ökad frihandel och öppnare marknader. Folkpartiet menar att bundet bistånd genom krav på upphandling i givarländer inte bör förekomma, och regeringen bör starkare än idag verka internationellt för ett sådant hållningssätt.

18 Hälsa – med fokus på insatser för hiv/aids

Att förebygga ohälsa och bekämpa sjukdomar är en viktig uppgift för biståndet. Ett av de största hoten idag mot hälsa och välfärd i den fattiga delen av världen utgörs av aidsepidemin. Hiv/aids är ett dödligt hot mot alla människor i Afrika söder om Sahara. Den snabbaste ökningen sker dock för närvarande i Östeuropa och Asien.

Sedan aidsepidemin började på 1980-talet har över 20 miljoner människor dött av aidsrelaterade sjukdomar. Idag beräknas ca 40–50 miljoner vara smittade av hiv. Två tredjedelar av dessa finns i södra Afrika. Hälften av alla hivinfekterade är unga människor, 15–24 år. Dödstaten beräknas fortsätta öka och aidskatastrofen i Afrika kan, om ingenting görs, leda till att ett flertal afrikanska stater för första gången i modern tid kan komma att uppleva en befolkningsminskning.

Aidsepidemin drabbar inte bara de som insjuknar utan också deras närmaste omgivning. Miljontals barn blir föräldralösa. Hela samhällen och nation-

Fel! Okänt namn på

er förlorar en eller flera generationer av människor. hiv/aids-epidemin utgör ett allvarligt hot mot möjligheterna till social och ekonomisk utveckling och ett svårt hot mot möjligheterna att bekämpa fattigdom.

Sexualitet är ett stort tabu på politisk nivå i många fattiga länder. Om dagens generation skall lyckas förebygga hiv/aids, oönskade graviditeter och sexuellt överförbara sjukdomar, måste detta tabu brytas. Det politiska engagemanget och ansvaret är allt för svagt i utvecklingsländerna. I Afrika är det än så länge ytterst få ledare som tydligt och klart prioriterar kampen mot hiv/aids. I utvecklingssamarbetet är det därför viktigt att svenska representanter, även på högsta nivå, i utvecklingssamarbetet lyfter fram tabubelagda frågor om hiv/aids, sexualitet, makt och rättigheter på ett öppet sätt. I Uganda har spridningen av aids i landet halverats på bara några år, mycket tack var att just öppenheten kring sjukdomen ökat och vården blivit bättre.

Det behövs även stora insatser för att hjälpa de redan drabbade, exempelvis genom att erbjuda gratis eller mycket billiga bromsmediciner till alla de miljoner som smittats.

19 Förebygg flykt och påtvingad migration

Bistånds- och flyktingpolitiken hänger ihop på flera sätt. För att förebygga flyktbehov är demokratiframjande insatser angelägna. Demokratibistånd torde kunna medverka till att flyktsituationer för människor i utvecklingsländerna förhindras. Den satsning på bistånd som främjar demokrati, respekt för mänskliga rättigheter och minoriteters rättigheter som förordas i denna motion är alltså motiverad även i ett flyktingpolitiskt perspektiv.

I akuta massflyktsituationer krävs omfattande hjälpinsatser i närområdet. Även vid repatriering och återuppbyggnad är bistånd av stor betydelse. I de flesta fall i utvecklingsländerna tar flyktingar sin tillflykt till grannländer. Sådana massflyktsituationer ställer oerhört stora anspråk på mottagarländerna, som ofta också tillhör gruppen av fattigare u-länder. Detta kan dessutom ha en direkt destabiliserande inverkan på dessa länder. En samordnad politik för att bidra till att förebygga och/eller undanröja orsaker till flykt och påtvingad migration skall vara ett viktigt inslag i Sveriges internationella agerande såväl bilateralt som multilateralt. Här bör inte minst olika FN-organ som t.ex. UNHCR få ett kraftfullt stöd.

Biståndspolitiska insatser som främjar ekonomisk och social utveckling kan minska migrationstrycket. Vårt land behöver öppnas för arbetskraftsinvandring från länder utanför EU. För den enskilde kan temporär eller permanent arbetskraftsvandring vara en möjlighet att skapa sig en bättre framtid. Genom att öppna för arbetskraftsinvandring till Sverige och EU skulle dessutom trycket på asylsystemet minska.

Många av dem som fått politisk asyl i Sverige har varit aktiva i oppositionsgrupper i t.ex. Iran, Kuba, Kina med flera diktaturer. Det svenska biståndet måste bättre använda deras kompetens och engagemang inom såväl utrikes- som biståndspolitiken. Deras organisationer behandlas dock ofta styv-

moderligt och får sällan det stöd de är värda. En vanlig form av arbete som dessa organisationer utför är att sprida information och nyheter in i landet för att motverka regeringarnas ambition att hålla medborgarna ovetande om vad som händer runt om i världen. Sida finansierar redan idag en exilburmesisk radiostation som sänder från Norge. Projektet leder till att kunskap sprids i Burma om såväl situationen i landet som utanför, vilket är en förutsättning för att burmeserna själva skall kunna agera. Istället för enstaka projekt som detta borde Sverige stödja de exilgrupper som vill och kan sända radio, distribuera tidningar eller på annat sätt sprida information i länder utan yttrande- och tryckfrihet.

20 En hållbar miljöutveckling

Globala klimatförändringar som orsakas av människan är vår tids största långsiktiga miljöhot. De är ofta de fattigaste ländernas medborgare som riskerar att drabbas hårdast av klimatförändringar och miljöförstöring. Därför måste miljöfrågor ha hög prioritet också vid utformningen av utrikes- och biståndspolitiken.

Vi måste sträva efter en miljöutveckling som är hållbar ur ett globalt perspektiv. Bindande globala överenskommelser måste vidareutvecklas, liksom kunskaps- och tekniköverföring. I de fattiga delarna av världen äventyras människors överlevnad av brist på rent vatten och odlingsbar mark. Fattigdomen tvingar ofta fram en livsföring som allvarligt tär på ändliga naturresurser. Framtidens stora miljöutmaningar måste hanteras med nya strategier. Vi föreslår därför att en hållbarhetskommision tillsätts med uppgift att se över vilka effektiviseringar och moderniseringar av samhällets regelverk, styrmedel och upplysningsverksamhet som behöver göras, inte minst för att undvika att samhället motverkar goda initiativ från individer och företag.

Kommissionens uppgift skall likaså vara att i samråd med näringsliv och opinionsbildande organisationer finna former för hur man skall integrera strävandena mot en hållbar utveckling och hur man bäst organiserar samhällets behov av utbildningsinsatser inom detta område.

Det är också viktigt att påpeka att förtrycket mot miljöorganisationer är mycket starkt i t.ex. Ryssland och många andra länder där yttrande- och pressfriheten hotas. Medborgarnas engagemang mot miljöförstöringar undergräver regeringarnas makt, och miljöförstöring svärta ned ländernas rykte. Samtidigt upptäcks miljöförstöring ofta alldeles för sent om medborgarna som lever mitt i den inte har någon möjlighet att lyfta problemen i medierna, eller dra t.ex. miljöförstörande företag inför domstol. Demokrati- och miljöbistånd kan därför kombineras på många sätt och insatserna ge resultat på många områden.

Fel! Okänt namn på

21 Vikten av utbildning

Det finns ett tydligt samband mellan fattigdom och bristen på utbildning, samt en bred samsyn kring värdet av utbildningsinsatser i kampen mot fattigdom. Amartya Sen förklarar fattigdom som avsaknad av valmöjligheter och brist på makt att kräva sin rätt. Fattiga människor berövas rätten att göra fria val. Sen menar att kunskap och utbildning är en förutsättning för att få vetskap om vilka ens rättigheter är. Med kunskap som verktyg kan människor påverka och kräva förändring. En bra skolgång fostrar i bästa fall individer som kan tänka kritiskt, är toleranta och deltar i samhällslivet – människor som är byggstenar i det demokratiska systemet. FN:s millenniemål understryker vikten av att alla flickor och pojkar får grundläggande skolutbildning. Detta mål skall vara uppnått 2015. För att detta skall bli verklighet krävs ökade insatser på kvalitativ basutbildning. Idag råder ofta brister både beträffande innehåll och beträffande kvalitet i undervisningen.

Speciellt viktigt är flickors rätt till utbildning. Flickors och kvinnors möjlighet till utbildning är ofta små till följd av könsdiskriminering. Statistiken talar sitt tydliga språk. Majoriteten av de 125 miljoner barn som inte går i skolan är flickor. I Afrika står 27 miljoner flickor utanför skolsystemet, i södra Asien 28 miljoner. Två tredjedelar av alla världens vuxna analfabeter är kvinnor. En skrämmande rapport från Rädda Barnen visar att så många som 4 av 5 flickor i Liberia prostituerar sig för att ha råd att gå i skolan.

Att ge flickor möjlighet till utbildning på lika villkor som pojkar är en viktig del i det globala jämställdhetsarbetet. Det är en förutsättning för flickors och kvinnors möjlighet att arbeta utanför hemmet, delta i det ekonomiska, sociala och politiska livet utanför familjekretsen, och påverkar därmed också landets ekonomiska och sociala utveckling. Studie efter studie visar på den kostnadseffektiva nyttan av att satsa på flickors utbildning. En kvinna som har gått i skolan har inte bara en större möjlighet att få ett arbete, utan kvinnor med egen inkomst lägger en större del av den på barnen än manliga familjeförsörjare. I FN:s millenniedeklaration betonas att utbildningsskillnader beroende på kön skall elimineras före år 2005, och inte senare än 2015. I praktiken kräver det ökade satsningar på riktade utbildningsinsatser för flickor och unga kvinnor.

22 Konflikthantering och säkerhet i områden i akut kris

Under senare år har ett antal länder fallit samman och tagits över av krigsher- rar och soldater som plundrat, terroriserat och fördrivit befolkningen. Alla normala samhällsfunktioner har upphört att fungera och områden har glidit in i fullständig anarki och kaos. Exempel på sådana s.k. *failing states* är Sudan, Kongo, Liberia, Somalia och Sierra Leone. I dessa fall har det ofta varit närmast omöjligt att nå fram med humanitärt eller, ännu mindre, mera lång-

siktigt bistånd. I flera fall har militär- och polisinsatser utifrån blivit den enda lösningen på problemet att återupprätta grundläggande samhällsfunktioner.

Folkpartiet menar att regeringen bör uppmärksamma, och i god tid undanröja, risker för att blockeringar uppstår i det kontinuerliga budgetarbetet som skulle kunna försvåra ett snabbt svenskt agerande med militära inslag i denna typ av akuta situationer. Vi menar att sådana blockeringar inte får lösas upp genom att insatser av militär karaktär finansieras ur biståndsanslaget. Resurser för sådana insatser får tas fram på annat sätt.

23 Vikten av enprocentsmålet

Sveriges riksdag beslöt redan 1968 att biståndet skall ligga på en procent av BNP (idag BNI), oavsett Sveriges ekonomiska läge. Folkpartiet har länge slagits för enprocentsmålet i svenskt bistånd. Enprocentsmålet har internationell betydelse som ett moraliskt grundat ställningstagande. Fortfarande existerar stora orättvisor i världen och enorma akuta behov som inte kan lösas med enbart frihandel. Exempel på detta är återuppbyggnaden av Irak, hungerkrisen i Niger och aidsepidemin i Afrika söder om Sahara. I kampen mot orättvisor och fattigdom måste Sverige gå i täten och samtidigt verka för att fler länder uppnår FN:s biståndsmål, dvs. att minst 0,7 procent av BNI skall gå till ländernas bilaterala bistånd. Att Sverige når upp till målet om en procent gör att vi höjer ribban och med trovärdighet kan pressa andra länder att höja sitt bistånd. Det krävs, inte minst för att uppfylla de s.k. millenniemålen, dvs. att fattigdomen i världen skall ha minskat med hälften till 2015.

Under 1990-talet och början på 2000-talet har det svenska biståndet varit utsatt för kraftiga nedskärningar. Sedan 1995 har svenskt bistånd minskat med cirka 30 procent när det gäller faktiska biståndsutbetalningar. Folkpartiet är mycket kritiskt till nedskärningar av denna typ. Biståndet är ett område som använts som budgetregulator när regeringen stått inför akuta problem att klara statens utgiftstak. Detta har i första hand drabbat det bilaterala utvecklingssamarbetet, särskilt insatser inom demokrati och mänskliga rättigheter. Den ryckiga budgetsituationen har resulterat i att planerade och påbörjade biståndsprojekt plötsligt fått avbrytas eller ställas in.

Regeringen slår i budgetpropositionen för 2006 fast att det s.k. enprocentsmålet, dvs. att en procent av BNI skall gå till bistånd, skall uppnås till 2006. Folkpartiet välkomnar att regeringen äntligen, och i elfte timmen, ser ut att göra verklighet av sitt löfte att återställa enprocentsmålet inom mandatperioden, något som Folkpartiet kommer att bevaka.

För att biståndet skall bli effektivt måste bland annat de bilaterala insatserna fokuseras och programländerna bli färre. Det är en förutsättning för att biståndet skall bli verksamt. Detta är också ett faktum som Sida tydligt pekar på i sitt budgetunderlag till regeringen för 2006. Vi vill också betona vikten av utvärderingar och uppföljning i biståndsarbetet för ökad effektivitet.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 30 september 2005

Lars Leijonborg (fp)

Cecilia Wigström (fp)

Cecilia Wikström (fp)

Gabriel Romanus (fp)

Bo Könberg (fp)

Marita Aronson (fp)

Anna Grönlund Krantz (fp)

Karin Pilsäter (fp)

Ulf Nilsson (fp)

Birgitta Ohlsson (fp)

Allan Widman (fp)

Nina Lundström (fp)

Martin Andreasson (fp)

Tobias Krantz (fp)

Liselott Hagberg (fp)

Yvonne Ångström (fp)

Erik Ullenhag (fp)